

XXI. YÜZYIL ÇATIŞMACILIĞININ SOSYO / PSİKO-İMGESSEL TEMELLERİ*

Ali Öztürk

Özet: Çatışma kavramı birçok boyutu olan bir kavramdır. Bugün bu kavramın sanal algılar üzerinden yürütüldüğüne şahit olmaktayız. Bu çalışma temelde çatışmanın simülatif çerçevesini tartışmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, Sanalite, imaj, simülasyon.

????

Abstract: *The concept of conflict that has many size. Today we witness for this concept that is carried out through the virtual detects. This study aim that work tries to understand the relationship between the virtual and conflict.*

Keywords: *image, simulation, conflict, virtual.*

Giriş

Çatışma konseptinin ve olgusunun bilinebilir kökenleri epeyce eskilere dayanır. Dini metinlerde, mitolojilerde, felsefe ve bilimlerde bu olgunun başat tanımlayıcı bir rol üstlendiği açıktır. Sözcelişi İslam sistematiğinde beşeri çatışmanın ilk örneği kardeşler arasında gerçekleşir; Habil ile Kabil, biri çoban diğeri tarımla uğraşan toplumsal figürlerdir. Kabil'in Habil'i katletmesiyle, cinayetle sonuçlanan o olay, uygarlığın başlangıcındaki göçebe-yerleşik çatışmasını sembolize eden bir okumaya imkân tanır. Bu manada da birçok veçhesi ve neredeyse etrafında öbeklenecek anlamlı epistemolojik bir bütünlük çıktısı olan geniş bir sahayı içerir. Bu bağlamda çatışma olgusu, çağrışımlarını hayli aşan değerler bütününden mürekkep bir kavram olarak tebarüz eder.

Çatışma tek başına yadırganacak bir olgu değildir. Çoğu kez hayatın en onulmaz dairesinden kopup gelir. Hayatı yeni bir daireye tekâmül ettirdiği de olur. Nitekim kimi zamanlar “çatışmaya övgü” idealize edilmiştir. Özgürlüğün ve eşitliğin sembolü olarak haklı bir anlam kazandığı da vakidir. Çatışmanın bir varlığın mahiyetine saygınlık katan önemli bir süreç olarak anlam kazandığı da çok görülmüştür. Çatışmasız bir dünya belki de masum bir hayaldir. Bu hayale ulaşmak için kıyamete kadar çatışılacağı da aşikârdır. Ancak ne var ki ça-

* Bu çalışma, daha önce “İmge ve Çatışma” adıyla yazılıp neşredilmiş bir denemedir. Yazı yenden gözden geçirilmiş, genişletilmiş ve makale haline getirilmiştir.

tışmanın en azından kendi bağlamında dahi anlaşılmayacak kaotik karakteristiği tarihsel bir zorunluluk olarak görülemeyeceği gibi ahlaki olarak da savunulamaz. Baudrillard'ın ifadesiyle; "Bu ironik patafizik durumun kendi kendine ortaya koyduğu"¹ bir süreçle karşı karşıyayız. Yani bir çatışma türünün aktörler açısından tanımlanabilecek bir yönü ve sonucu kalmamışsa o çatışma indirgemeci bir çatışmadır ve bir karadelik olarak tanımlanabilir. İşte bu çatışmada XXI. asrın yaygın ancak yönsüz çatışma konseptinin İmajoloji disiplininin imkânlarıyla analiz edilmesi hedeflenmiştir.

İmgeci Analizin Kavramlaştırma Paradigması Üzerine

Öncelikle çatışma olgusunu neden imgesel bir çerçevede ele aldığımızı kısaca açıklamakta fayda vardır. Bilindiği üzere bilimsel faaliyetlerde bir olgu ya da kavram ve onun ilişki ve imkânları temel bir yol olarak epistemolojik olarak incelenmektedir. O da temelde iki kanal üzerinden karşılık bulmaktadır. Birincisi ampirik yol ile -nesnel ilişki ve kökenleri aracılığıyla- ikincisiyse kavramsal çerçevesiyle. Fakat birçok sebepten bu yaklaşım meseleleri anlamamızda yetersizdir². O yüzden bu çalışmada kısaca bir model önerilecektir.

Kavramların bir şeyin mahiyetini ilgilendirmesi kadar neleri çağrıştırdığı da çok önemlidir. Bu manada kavramların bir tarihi, bir süreci ve en önemlisi de bir kaderi vardır. Nitekim epistemolojik yaklaşımın bize sağladığı imkânlarla bu konuda yol almamız mümkündür.

Ne dediğimizin anlaşılması için kastımızı biraz açalım. Klasik manada kavramların bir mahiyeti sembolize ettikleri herkesin malumudur. Yani bu manada kavram bir olgunun ya da olayın veya aynı şekilde bir şey'in (ki bu zihinsel manada bir tasarım olabilir) tanımlayıcısı olarak bir terimle temsil edilir. Bu tartışmalar felsefede, edebiyatta, bilimlerde ve filolojide çokça ele alınmaktadır. Nominalistler, realistler, göstergebilim, simge bilim ve İmajoloji gibi yaklaşım veya disiplinler kısmi olarak bu meseleyle yakından ilgilidir.

Kavramlar bazı temel kanallar üzerinden yol bulurlar. Birincisi, bir şey zihinsel ise, biz onu tanımlarız ve isimlendiririz. Burada zihinsel bir mahiyete ve sürece sembolik bir isimlendirmede bulunuyoruz. Yani zihin "şey"i kavradı ve terimleştirdi. İkinci olarak da bir olay ya da olguyu zihin kavradı ve terimleştirdi. Yani iki kanaldan beslendi; ya kurgusal ya da nesnel olandan. Üçüncü olarak ise kavram bizatihi çağrışımçı bir misyonu üstlenerek paradigma-

¹ Jean Baudrillard, 2000, Bin Yılın Sonu Ya da Geri Sayım, *Doğu-Batı*, Yıl: 3 Sayı: 10, Ankara, s. 202-203.

² Geniş tartışma için bkz. Ali Öztürk, 2008, İmajoloji (Yeni Bir Disiplin Denemesi), Edim Yayınları, İstanbul.

da mana bulan bir işleve sahip oluyor. Yani kavram ait olduğu sistematik üzerinden bir “şey”in göstergeni olma hüviyeti kazanmaktadır.

Kısaca bir örnekle sorunsalı sarahate kavuşturalım. Örneğin “kitap” terimini ele alalım. Kavramın kendisi öncelikle bir tasavvura karşılık gelir. Öte yandan, bir kitap olgusundan da bahsedebiliriz. Bununla birlikte örneğin “Kitap’ta” böyle yazıyor denildiğinde bu bir misyonun bir değerler sisteminin çağrışımıyla anlaşılabilir bir durumdur. Bu bir paradigmayı zorunlu kılar. Üçüncü örneklemede olduğu gibi, birçok kavram var ki biz onları ait olduğu ya da üretildiği paradigmalardan sayesinde ve sosyo-tarihi zeminleriyle algılarız.

Örneğin proletarya, burjuvazi, artı değer gibi kavramlar geçtiğinde biz sadece belli mahiyetlerle ve süreçlerle sınırlı bir anlamaya gitmeyiz aynı zamanda belli bir ideolojiyi ya da daha geniş manada bir yaklaşımı da doğal olarak söylem zemininde besleriz. Böylece terimi tekil bir temsilden yaklaşımsal bir araca dönüştürürüz. Doğal olarak bu da ele aldığımız meseleyi bir mecrada anlamamıza yardımcı olur. İşin doğrusu böyle bir şey olmadan da ne bilim ne de ilim mümkün olabilir.

Ancak kavramlara ilişkin kıyametin koptuğu alan da burasıdır. Burası kavram ve terimlerin imtihan alanıdır. Aidiyet ve savaş, öteki ve farklılık burada derinleşerek etkileşimleri zihinsel iletişimsizliklere mahkûm eder. Bu iletişimemeden doğan (paradoks) etkileşim sürecini, “imge duvarı” olarak tanımlamıştım / tanımlıyorum³. İşte tam bu noktada yeni bir durum hâsıl olmaktadır: O da, kesitleşmiş aktörlerin algılarını tanım kodları üzerinden ve mahiyeti ıskalayarak; kimi kavram, olgu, algı ve terimlere pozisyonist bir anlam yüklemeyi başarmalarıdır. Bu da karşımıza yeni bir tanımlı çıkarmaktadır.

Günahlı Kavramlar

Özellikle son asırda kavramların pazarlanması üzerinden yoğunlaşan daha farklı bir durum ile karşı karşıyayız. Bu sebeple kimi kavramlar bahsettiğimiz bu üç kanalı da aşarak manipülatif bir sürecin aracı haline getirilmiştir. Şöyle ki: Bir kavramın gerek nesnel gerek ise kurgusal bir tanımının temsili olarak açığa çıkması doğasında olan bir süreçtir. Aynı şekilde bir kavramın belli bir ideolojinin aracı olarak pazarlanması da gayet anlaşılabilir bir şeydir. Çağrışımlarıyla anlaşılacak bu kavram ideolojinin de taşıyıcısı konumunda açığa çıkacaktır. Kabul edilmezse bile adresi ve meşrebi bellidir.

Kavramın işleviyle imajları arasında bir bağ olmakla birlikte bir yüklemelik ve sabotasyonun olduğu da aşikârdır. Yani isimlendirmeler bir yanı sıra da ni-

³ Öztürk, İmajoloji: Bir Disiplin Denemesi, Edim Yayınları, İstanbul, 2008, s. 42.

yete matuf durumları içerebildiği için, şeyin işlev ve yapılarından ayrılırlar. Şimdi buna bağlı olarak çağrışımların ne denli önemli olduğu gündeme gelir.

Bahsetmek isteğim özel durum ise kavramların belli amaçlar doğrultusunda izlenimler yaratılarak kendi mahiyet ve süreçlerinden kopartılıp yeni işlevlerin ürünü haline getirilmesidir. Kimi zaman gayet sıradan olan bir kavramın kendi mecrasından çıkartılarak oluşan bu süreç, kimi zaman da paradigmatik özgünlüğünden kopartılarak farklı imajlarla markalanarak pazara sürülebilmesine evrilmektedir. İdesinden kovulmuş bu kavramlar yılanın ağzına düşmüştür. Böylece bu kavramlar, ya psikolojik bir harekâtın tetikçisi haline gelir ya da belli çıkar gruplarının salvarlarını süsleyen simgesel bir niteliğe dönüşür. Böylece bazı kavramlar günahlı elmayı ısırmış olurlar. Ortada günah yoksa bile isimlendirme sayesinde günah vardır. Ve tabii günahın muhatapları da vardır. Aynı şey tersi için de geçerlidir. Masum bir kavramın masum olmayan süreçlerle markalanarak zihinsel algının markaja tabi tutulmasıyla sonuçlanabilir. Doğal olarak kavramlar üzerinden yapılan kritikler ya çok yoğun bir kaosu ya da içinden çıkılmaz bir manipülasyonu güçlendirmektedir. Bu sürecin ne türden bir zeminde anlam bulduğuna kısaca değinmekte fayda vardır.

Manipülasyon Paradigması ve Çatışma

İnsan türü kendi zihninin ve kalbinin yanılsamalarıyla bir tarih meydana getirdi. Buna manipülasyon paradigması diyorum. Kaynağını temel iki motivasyondan alıyor. Biri niyet, diğeri ise bilgi kalıpları. Niyetliliğe dair manipülasyon geleneksel ve bedii bilgilerimizle bilinebiliyor. Yani kalbimizden kaynaklanan hastalıkların yanılıcı yanları kadim bir bilgi olarak geleneğe sahip insanlarca çok yakından bilinen bir şey. Sadece modern dünyanın insanı bunu bilmekte güçlük çekiyor. Çünkü onlar niyete dair olan şeyinde kültürel ve sosyal determinizme ait süreçsel argümanlar olduğunu zannediyorlar. Ahlaki sorgulama geleneklerinden yoksun oldukları için olayı sadece bir sistematüğün çıktısı olarak görüyorlar ve yanılıyorlar.

Geleneksel dünyanın insanlarıysa modern dünyanın veri tabanları haline getirmiş olduğu parametre cinsinden düşünce sistematüğünün ne türden bir manipülasyona yol açtığını anlamıyorlar. Onlar ise bunun bir ahlaksızlık olduğunu zannediyorlar. Yani modernler gelenekçilerin ilkel bir düşünceye sahip olduklarını sanıyorlar. Gelenekçiler ise modernlerin ahlaksız olduğunu düşünüyorlar. Her iki bakış veya algılamanın da bir ölçüde doğru olduğunu söyleyebiliriz; ama bir ölçüde, çünkü bu bakış ve algılama düzenekleri oluşum süreçleri, sonuçları ve yarattığı yeni algı düzenekleriyle aslında bir yanılsamadan ibarettirler.

Değerler ile bir dünyaya bakıyorsa insanların hakkına girmek kalbimizin ve elimizin işidir. Kin, nefret, kıskançlık gibi olumsuz motivasyonlar, bir baş-

kasını veya kendimizi olduğundan farklı gösterme çabasını ortaya koymamıza sebebiyet verebilir. Bu çaba bilinçli ya da bilinçsizce de olabilir. Örneğin sevmediklerimiz için, her türden olumsuz girişim, kanaat, yaygara, propaganda eylemini mubah gören bir cinsiz.

Bunun çeşitli dereceleri vardır. Olumsuz sürece sessiz kalmaktan, sistematik saldırılar geliştirmeye varıncaya kadar; çok yönlü tutum ve davranışlar üretilebildiği gözlenebiliyor. Bu yaklaşım düzenekleri insanlarca bilinse bile, sınırsız maskelerimiz sayesinde âdemin tarihini baştan sona süsleyecek bir gücü elinde tutmayı sürdürmektedir. O yüzden hepimiz bir yanıyla bu maskeleri yedeğimizde bulundurma günahıyla soluk alıp vermeye devam ederiz. Bu bilinen bir şeydir ve er geç açığa çıkar. Fakat modern dünyanın insanlığa hediye ettiği şey; kaynakları itibariyle masum, süreçleri ve sonuçları itibariyle ise büyük günah hükmündeki paradigmasal manipülasyondur.

Bilimsel düşünce geleneği adı altında oluşturulmuş bazı kalıpların ve kavramların her şeyi açıklayacağı iddiası bir bilim adamı huşusu ile birleşince ortaya kendine özgü imgesel kodlar çıkar. Bu kodlar da bilimsel çatışma alanını beslemekten başka bir işe yaramaz. Ve çoğu kez de ahlaki yadsıyan mahiyetlere ilham verirler. Ancak dayandığı mitlerin “nötr⁴” maskesi manipülasyonu peşinen gizler. Bu durumda neyin sanal neyin gerçek olduğu tartışması anlamsızdır⁵.

Bir de bu sürece kitleler, sloganlar ve karmaşık kitlesel kavgalar eklenince düşünceler ve muhakemeler iyice mevzi kaybedecektir. Nihayetinde Batı’da gelişen iki büyük savaşın tüm acılı süreçleri büyük ölçüde bu büyük sistematik bir çıktısıdır. Ve bu süreç hala acımasızca devam etmektedir. Bugün bunun sonucu olarak, karesel düşünme ve komut sistemine dayalı yargıda bulunma refleksi, neredeyse yaygın bir moda tutumdur. “Köpük bilinç⁶” olarak tanımladığım bu süreçte, pasaportu tanıdık göstergenin kime ve neye hizmet ettiği düşünülmeden tereddütsüz onama aldığını gözlemleyebiliyoruz. Böylece bilinç, yerini karanlık ve tanımsız referanslara bırakıyor. Bu yüzden soyut düşünce yeni bir yüz kazanmış oluyor, ahlaki ve metafiziği inşa eden soyutlama yeni bir mistifikasyon halini almaya başlıyor.

Her ne kadar hakikat arayışlarının tamamı potansiyel olarak manipülasyona set çekmenin teknik araçlarını barındırıyor olsa da garip bir biçimde, yeni manipülasyonlar konusunda geçerli ve yeterli transferi gerçekleştiriyor ol-

4 Martin HEIDEGGER, 1998, *Teknik ve Dönüş*, (Çev: Necati AÇA), Bilim Sanat Yayınları, İstanbul, s. 10.

5 Ron Burnett, 2007, *İmgeler Nasıl Düşünür*, Çev. Güçsal Pular, Metis Yayınları, İstanbul, s. 99.

6 Öztürk, age., 235.

mamız, manipülatif travmaya daha çok hizmet eden refleksler geliştirmemize yardımcı oluyor. O, kuduz bir hayvan gibidir, biz ona dişlerimizi geçirdikçe o bize virüslerini daha çok bulaştırıyor. Onun için kavgaya başlamadan önce anlamaya başlamalıyız.⁷

Çatışma, Modernite ve Modernizasyon

Batı, sistematik bir biçimde pejorativizasyonu üretebildiği için bu pejorativizasyonları rasyonel; fakat batı-dışı toplumlar, aklına geldikçe ve öfkelenedikçe bu yöntemi kullandıkları için bu tutumları romantik bulunmuştur.

Modern toplum olmak, bir yanıyla aynı güdültüye alışmış insanların toplumunu mümkün kılmaktır. Ama aynı zamanda bu yapı her türden hastalığın hızlı bir biçimde transfer edildiği bir hastanedir. Buna karşılık farmakolojik defansın zirve yaptığı bir örgütlenmeyi de içerir. Hatta o kadar ki, sanal forvetler yaratılarak mevzi alışların sürekli dinamik hale getirildiği bir örgü mevzubahistir. Fakat hastalıkların döngüsünden kurtulmak mümkün değildir. Mamafih toplumu bir mekanizma haline getiren neredeyse tam da bu kısır döngüdür.

Foucault'nun; "büyük kapatılma", "deliliğin tarihi", "iktidar ve söylem" gibi başyapıtlarıyla yukarıdaki acılara Batının macerasında tanılar koyması da bu yüzdendir. Onun umutsuzluğu öyle büyüktür ki, işgale uğramadan elden çıkmış bir kalenin ağıtını her satırında okuyabileceğiniz büyük bir umutsuzluktur⁸.

Gerçekten de batının günahları saymakla bitmez. Onun insanlığa hediye ettiği tüm güzel şeyler büyük ölçüde acı bir tecrübenin ürünüdür. Yani bir günahtın meyvesidir. Batı yasak elmayı yemeye devam ediyor. Nitekim temel inancısı buna geçit verecek bir ironiyi barındırıyor. İnsan haklarından başlamak suretiyle batının dünyaya kazandırdığı evrensel diye tanımlanan tüm bulguları büyük ölçüde trajik bir tarihin hâsılatıdır.

Metaforik bir ifadeyle söylersek peki, Doğuya ne oluyor da yasak elmanın tadını bile duyumsayamadan şu dünya cehennemine sürüldü?

Üstelik Doğu, sürgün olmuşluğunu da aşan bir hadiseyle karşı karşıyadır; başkalarının kavgası içinde gönüllü lejyoner olma handikapı. Ama bu peşinen kabul edilebilecek bir kumpas değildir. Bunun bir süreci, gerekçesi, makul bir açıklaması olması gerekmez mi? Nitekim Pareto "mantıksız olanın mantıklı açıklaması" diye bize güçlü metodolojik bir argüman hediye edecektir.

⁷ Ali Öztürk, *Kaos ve Manipülasyon*, Sosyologca 2, Doğukitapevi, İstanbul 2011.

⁸ Öztürk, *İmajoloji*, 191.

Anakronik Çatışmalar

Genç bedenlerde ihtiyar kavgaları vermek bize tarihin ve toplumun mirasıdır. Kimse tarihinden dolayı sorumlu tutulamaz, meğerki o aynı hataları savunmuyor ve en önemlisi sürdürmüyor olsun. Daha önemli olanıysa kodlar üzerinden kurulan tanımlamaların hiç de haklı bir gerekçeye sahip olmamasıdır. Onu haklı kılan o kodların taşıdığı tüm mahiyetleri peşinen kabul ya da reddeden kısır-kimlikçi yaklaşımlardır. Çünkü imgesel kategoriler imgesel duvarları meydana getirir. Bunu da yıkmak hiçbir top'a nasip olmamıştır. Böyle olunca örneğin bir Şia mensubu anlamsız bir biçimde Hz. Hüseyin'in intikamını alakasız bir Sünni'ye kin tutarak romantik bir düşmanlık üzerinden yürütebilir. Aynı durum tersi için de geçerlidir. Oysaki hiçbir aklı başında Sünni Kerbelâ'da İslam Peygamberinin biricik torununa kılıç sallamazdı. Hiçbir aklı başında Şii ise O'nu çölde susuz bırakmazdı. Şimdi böyle büyük ortak acı ve onur üzerinden birbirlerinden hesap sormaları romantik sembolleştirmelerin doğurduğu çapraz karmaşadan kaynaklanmaktadır. Bugün komşumuz Irak'ta belirtileri alınmaya başlanan müstakbel mezhep savaşının hariçten manasız / absürt görülmesinin sebebi budur.

Modern manada devletleşme süreçlerini abartmak zorunda kalan toplumların birçok yeni krizle karşılaşacağını ileri sürebiliriz. Özellikle de "yenilmiş medeniyetin çocuklarının" ülkelerini yeniden forme etmek zorunda kalışları/bırakılışları beklenmedik çok yönlü yeni sorunlarla da yüzleşmelerini beraberrinde getirdi. Açıkçası modernite, transfer edilmiş ve sarsıcı acılar üreten süreçlerine rağmen kendine özgü indirgemeci ve rafineci tarzıyla da masayı temizleyerek işe başladığı için paha biçilmez kolaylıklar sağlamıştır.

Fakat 21. Asra girdiğimizde işler istendiği gibi gitmedi. Bastırılmış bütün sorunlarımız yeniden ve yeni tanımlarla gün yüzüne çıktı. Bu yüzden ezberlerimizi bozan meselelerimiz gündemimizi sarsıyor. Daha önce acı faturalar ödememize rağmen çözemediğimiz kimi sorunlarımız, bu kez de entelektüel güdüklüklerimize kısa alanda dar paslaşmalar şeklinde vücut bulan imgeler hediye ediyor. İşi uzatmadan hemen bir şey söylemek istiyorum. Bizim oyun kurgumuz baştan beri yanlışdır. Oyun kurgumuz yanlış olduğu için de mevcut tüm durumlar sorgulanır sorgulanmaz sistemimiz iflas ediyor. Peki, ama neden?

Ortadoğu Postmodernizmi ve Çatışma

Ortadoğu'nun bir yanı benim *self-blokaj* diye tabir ettiğim bir fasit kahredilmişlikle tanımlanabilir. Çünkü ülkücü (idealleri olan) toplumlar ahlakı esas aldıklarında sosyal huzur bağlamında manayı yadırgayan toplumlara büyük fark atabilirler. Yalnız, ülkü tehlikelidir. Çünkü her an ahlaktan imaja oradan da put-

lara bir yolculuk yapmanız mümkündür. İşte bu toplumlar savrukluğun dibine indiği zamanlar; kendilerini ideallerle tanımlar, başkalarını indirgemeci gerçeklerle yargırlar. Kendi toplumlarını tarihten seçilmiş bazı örneklerle göğe yükseltirken içinde yaşadıkları dibe vurmuşlukları hiç görmez ya da gördüklerinde de hemen başkalarını suçlarlar. Başkasını eleştirirken teorilerle, idealize edilmiş formlarla eleştirirler. Kendilerini eleştirirken insani olanla ve pratik mümkünlüklerle eleştirirler. Başkasını limit-altı etmek için kötü bir örnek kâfidir. Kendini yükseltmek içinse kendisine layık gördüğü gerçekte sahip olmadığı bir ideali yeterli görür.

Gelişmemiş ülkelerde(!) toplumsal kesitler, sistemleri tarafından uğradıkları mağduriyetlerinin hesabını birbirlerine sormayı gerçekçi bir yöntem olarak benimsediler. Bunun yoluysa yine sistem üzerinden birbirlerini ufalamaktan geçiyordu. Yani bu ülkelerde çatışmanın meşru kaynağı sistem üzerinden yürümek olmuştur. Bu yüzden de kavgalar da çözümler de gerçekçi değildir. Çünkü banal birçok kavga, ülküler çatışmasına dönüştürülerek çok yönlü müphem alanlar meydana getirmektedir.

Netice böyle olunca, sınıfta herkese atılan sıra dayacağının hikmetini öğrenen kitle bir şekilde simgesel bir refleksiyle yönünü belirlemektedir: Kitlenin bir kısmı dayak yemesine sebep gösterilen şeye karşı, dayak atana inat bir sahiplenme güdüsüne tutulmaktadır, velev ki dayak yemeye sebep gösterilen simge kendisiyle birebir ilgili olmayan bir şey olsun. İkinci kesim ise dayak yemeye sebep gösterilen simgeye karşı, yine kendisiyle ilgisi olmadığı halde, alerji duyabilmektedir. Buraya kadar bir yanıla anlaşılabilir kompozisyondan bir adım sonrası daha vahimdir; dayak yemiş kitlelerin söz konusu bu mağdurluklarından ötürü mevzubahis alametle girdikleri ilişki biçimi. Onlar, tüm bu süreçlerin farkında olmadıkları gibi, suni kamplaşmalar yaratarak birbirlerinden bu dayağın hesabını, hem de söz konusu simge üzerinden sormaya kalkarlar. Onlar, beni neden dövüyorsun, diye sormuyor, bu dayağa hangi alçak sebep oldu diye dış biliyor. Söz konusu alçak sanal bir şey olunca sempati ve alerji merkezli bir cephe meydana geliyor. İnanılmaz olan başlıyor; aynı sebepten dayak yiyenler bu sebebi bahane bilerek birbirlerine dayak atmaya başlıyorlar. Türkiye’de bir zamanlar meydana gelen sağ-sol kavgası gibi.

Modern ceberut devletlerde muhalefet projersiz olmasına rağmen tehlike addedilir. Çünkü bu tür yerlerde muhalefetin kaynağı varlık sorununa dayanır. Yani bu ülkelerde muhalefet gerçekten şöyle yapsak daha iyi olura dayanmaz, onlar var olmak zorunda olduğu için muhalefet olurlar. Muhalifler garip bir şekilde de muhalif oldukları üstyapının metodolojisini benimserler. Çünkü onlar var olma imkânını dolaylı da olsa yok etme şansına bağlarlar. Nitekim mevcut sistemler de varlıklarının bir şekilde yok etme gücüne bağlı olduğunu bilirler.

Genelde muhalifler sistem sahibi değil, sitem sahibidirler. Sitem sahibi oldukları için de manipülasyonun bir aracı olma hakkını sürekli kullanmışlardır. Bu yüzden de sistemciler, sitemci yaratmayı severler. Sitem öyle bir romantizmdir ki hesaplaşma bitmez, ama hesap da bir türlü kesilemez. Mutsuz, kavgalı ve bitmeyen aşklara benzer. Fakat bunun iyi bir tarafı da vardır. Üst ve kabul edilebilir bir değer hakemliği bütün kavgaları anında sonlandırabilir. Nitekim Doğu-İslam dünyasındaki kısa süreli yıkıcı parçalanmışlıkların hemen arkasından gelen büyük birliktelikler bir tesadüf değildir. Açıkçası bu daha çok bir paradigma ve onu geliştirip yürütebilecek saygın bir birikimle desteklenmesi sorunudur.

Fakat modernleşen toplumlarda ise söylemin, sistem koruyuculuğu ile sistem karşıtlığı arasındaki sığ ideolojik çekişmelerin, aracı hüviyeti kazanarak içi doldurulamaz bir iletişim dili haline geldiğini üzülerek müşahade ediyoruz. Çünkü münazara ve mülahaza edilen sorunsallar, konuları sahiplenen kurum ve grupların meşreplerinin yarattığı imajlara kurban gitmektedir. İşin en tuhaf yanıysa, semboller ve kurgular sistem üzerinden meşrulaşırken onlar için ortaya konan çabaların ve kavgaların tamamen insani zeminden güç toplaması gibi bir asimetrik garabetin olmasıdır. Metaforik bir ifadeyle makinaları yakıtlarla değil kanlarımızla beslemeye çalışıyoruz. Bu durumda ne makinalar çalışmakta ne de acılarımız dinmektedir.

Doğu'da Gettocu Muhalefet ve Çatışma

Doğu dünyasında muhalefetin başarısız olma sebeplerinden biri de homjenleştirici egemenliği statükodan daha fazla derinleştirici patolojilerle örülüp patasizofrenik metodolojilere sahip olma özelliğinden kaynaklanıyor. Nitekim kavgasını verdikleri çoğu dinamik nesnelere gerçekte kendilerinin bire bir sahip oldukları ya da sahip olabilecekleri bir gerçekliği yoktur.

Bugün Doğu ülkelerinin çoğunda üzülerek söylemeliyim ki, statüko, kendi özgürlükçü muhaliflerinden daha ileridir. Çünkü özgürlükçü muhalifler, kendi içindeki farklılıkları bile (ki gerçekte farklılıklar değil, akla zarar komediler) tolere edecek bir özgürlükçü pratiğe sahip değillerdir. Ne üzücüdür ki, kıyameti koparan bu muhaliflerle kıyaslandığında, çoğu zaman devlet daha iyi bir patron profili çizebiliyor. Doğu ülkelerindeki sorunların temelinde, kimi zaman da devletlerin ürettiği sorun alanlarının sivil toplum ve cemaatler tarafından daha da içinden çıkılmaz hale getirilmesi yatmaktadır. Yani sivil toplumlar çoğu konuda devletlerin verdiği kısıp tepkinin çok daha daraltılmış versiyonlarıyla toplumun önüne çıkmaktadırlar. Doğal olarak aslında en ileri kesimin; tepkisiz diye nitelendirilen, "koyun halk" diye markalanan, kendince hayatı yaşamaya çalışan sıradan insanlar olduğunu düşünüyorum. Eğer "ko-

yun halk" ifadesi yerindeyse, hale bakın ki, koyunlar devletlerden, aydınlardan ve kanaat önderlerinden daha önde görünüyör.

Bunun da sosyolojik gerekçeleri vardır. Öncelikle gettolar -en iyi ihtimalle- başkaları için karar verirken üst-siyasal yapıyla empati geliştirmektedirler. Bu da onları ihtiyaçları çerçevesinde talep eden değil, herkes adına karar veren bir yaklaşıma götürmektedir. Bazen bu öylesine ileri bir aşamaya götürülür ki; uluslararası ilişkilerde başka devletlerin kendi aramızda anlamadığımız meselelerde bile bizim gettomuz gibi düşünmesine referansla tepkiler geliştirilebilmektedir. Aynı şekilde talep edilen kimi şeyler ise öylesine bencilcedir ki, bu yapılar her tür pozisyonda sadece kendileri varmış ya da sadece kendi tezleri geçerli olmak zorundaymış gibi bir donanımla baştan aşağıya inanılmaz benzeşik ve çoğu kez de pratiği ve deneyimi olmayan⁹ mitsel bir dil geliştirebilmektedirler. Gerçekte hikâyeleri bile çok farklı olabilecek birçok mitik-öbeklenmeye dayalı bu yapılar kendi hikâyesinin bile nereye sığıdığını düşünmeden mitolojik bir romantizmle karar-koduna kendini kaptırmaktadır.

Doğuda bir örgütlenme önce kendisini meşruluk arayışıyla sakatlamaktadır. Daha sonra yapılanmasıyla ilgili büyük enerji kayıplarıyla malul olmaktadır. Oluşum esnasındaki iç çatışmalar ise olayın bir başka boyutunu teşkil etmektedir. Hal böyle olunca niyet ve amaç ile süreç ve sonuçlar bir şekilde simetrik olmaktan uzak bir hal alıyor. Yani doğudaki örgütsel oluşumlar toplumun önünü açmaktan çok toplumdaki ihtiraslı bireylerin salvo alanları olarak varlık kazanıyor. İkinci olarak, bir oluşumun yan üretim alanları ana üretim alanlarının işlevlerini fazlasıyla bastırıyor. Bütün bu sığılığına rağmen bu süreç yaşamsal gücünü imgesel kodlarından almaktadır. Bu da bir nevi gizli paganizmi coşturuyor.

Çünkü doğuda bilinç bir gettoya ait olmak demektir. Düşman için bütün söylenen kötülükler mutlaka doğrudur. Hatta aklımıza gelecek ne kadar kötülük varsa onlara yarasır, zaten yapıyorlardır. Devletin sadizm ve şiddetin dibine indiği zamanlarda bu savurganlığına güç veren gettocu birikmiş kinlerin rolleri büyüktür. Sapkın sadizm, iletişimi öznesizleştirilmiş sistematikten (tağut) meşruluğunu alırken gerçekte öznel ve tikel tecrübeye bağ atacak karmaşık bir örgüyü inşa etmeyi başarır. Yani sistem ile özne arasında sadist bir bağ kurulur ve bunlar birbirini besleyerek sorumluluğu muğlâk kılar. Böylece iblis ve çocukları oyunlarını kara ütopyalar parkında ücretsiz matineye tabi tutar.

Düşmanı tanıtlamak ve tanımak için bir özene ve bir bilgiye ihtiyaç yoktur. Gerçekte gettolar çoğu kez kendi değerlerinin kaynağına ve bilgisine de ihti-

⁹ Kevin ROBİNS, 1999, *İmaj, (Görmenin Kültür ve Politikası)*, (Çev. Nurçay TÜRKÖĞLU), Ayrintı Yayınları, İstanbul, S. 59.

yaç duymaz, bilinebilir referanslarına ihtiyaç duymadan onlarla içkin bir sinerjiyle yaygın bir “köpük-bilinç” yaratır. Geriye ne kalıyor? Devlet (her kimse-neyse?! O da, kendi gettosunun özgürlüklerini kısıtlamış, ama düşman gettolara fazla pirim vermiştir. İşte o meçhul devlet kendi gettosunun isteklerine sert çıkınca zalim oluyor, diğer gettolara sert çıkınca; bunlar da ne istiyor yahu, yaşadıklarına şükretsiner, kanaati meşruluk buluyor. Hatta onları az dövmüştür, daha çok dövmesi gerekir. Son zamanlarda sıkça dillendirildiği gibi; Osmanlı azınlıkları yeterince dövseydi belki de yıkılmazdı! Gibi. Oysaki belki de sorulması gereken soru Osmanlı nasıl olmuş da bu kadar uzun bir süre ayakta durabilmiştir, olması gerekir.

Her gettonun, bu vites sebebiyle, haber paradigması farklıdır. O haber içeriği sorgulanmaz ama diğer haber paradigmaları kesinlikle çarpıtmadır. Kendi haber paradigmasının aslında kendilerini manipüle edebileceğini düşünmezler. Aslında bizatihi gettolar kendilerini manipüle etmek üzere kurulmuş sanal sosyo-büyük kümeciklerdir. Hollywood filmlerini bile anlamaktan acizdirler. Aksümel oldukça muhalefet karakterlerinin güçlendiğini zannediyorlar, ama şekillendirildiklerinin farkına bile varmıyorlar. Karşı çıktıkları sistem onlara hangi rolü biçmişse ona uyum sağlamak için büyük gayret sarf ediyorlar. Sistemin sövdüğü iyidir diye kalitesiz sistemin sövdüğü kalitesizlikleri, bir hedef olarak belirliyorlar.

Ortaya koydukları şeylerin genel sonucuna bakmaksızın iş tutuyorlar. Neye hizmet ettiklerini bilmiyorlar. İdealleri çoğu kez absürt, savruk, detay, uygulanamaz, sığ ve daraltıcı, irrasyonel ve çelişkilerle dolu olabiliyor. Derslerini çalışmıyorlar. Sorulsa; hadi ne istiyorsunuz, gelin söyleyin denilse; önce birbirlerini suçlarlar. Gerçekler karşısında kafaları karmakarışıktır. Ama hiçbir şey ifade etmeyen ezberleriyle hayatı yorumlarlar. Söylem ve getto sinerjisinde Mars'ta yaşar gibi hareket ederler. Hayata döndüklerinde en beğenmedikleri insanlardan daha kalitesiz, hazırlıksız ve cahil olduklarını fark ederler ve sansür başlar. Tıpkı maarif sistemindeki müfredata benzerler, hiçbir şey söylemeyen ezbere dayalı bilmece yığını gibi. Hatta onun kalitesine ulaşmaları bile mucizedir. Hamasetle varlıkta olmak, bedelsiz kahraman olmak, simgelerle dünya kurtarmak gibi.

Simgelerle moral bulup, sövgülerle deşarj oluyorlar. Eleştiriye tahammülleri yok ama tutarsız ve patavatsız eleştirmenin zirvesinde dolaşıyorlar. İlkelilerini sıralamayadursunlar; ilk ilkeyle ikincisi arasında mutlaka maddi, sistematik ve mantıksal tutarsızlıklar hemen sırtıyor. Çünkü ilkeler değerlere değil romantizme dayanıyor. Romantik olan en sıradan şeye büyük ilgi duyuyorlar, ama mantıksal olana bir duvar gibi bakıyorlar. Marş söylemeyi, komutla iş yapmayı, komutla sevmeyi ve komutla kin tutmayı başarıyorlar. Çoğu zaman da güçlerini dibe vurmuş lümpenizmden alıyorlar. Gerçekte bu yaşananların tüm kürede bir karşılığı olduğu dikkatli gözlerden kaçmayacaktır.

Küreselleşme ve Çatışma

Erken dönem modernizminin kazandırdığı reflekslerin, küreselleşme sürecinde farklı şeyleri üretiyor olduğunu bilmemiz gerekiyor.¹⁰ Yani dünün formülleri bugün için, dünden başka sonuçlar üretiyor. Sorun sadece modellerimizi hakkıyla uygulayabilme sorunu değildir. Eğer aynı formülleri ısrarla kullanmaya devam edersek aynı sonuçları almayacağımız neredeyse kesinleşmiş durumdadır. Bu çerçevede klasik modernleşmeyle küreselleşme arasındaki farkları kısaca tanımlamakta fayda vardır:

1. Pratik süreçlerden doğmasına rağmen homo-economicus (indirgemeci ekonomik insan) insan savı ağırlığını yitirmiştir. Bunun yerine daha çok, kimlik, kurum, lobi, değerler, çatışmalar ve uygarlıklara dayalı (indirgenmiş siyasallaşmış insan) tanım alanları önem kazanmaya başlamıştır.

2. Ulus-devlet kan kaybetmiştir, yeni birlikler ve yeni parçalanmışlıklar önem kazanmıştır.

3. Bilimsel düşünce miti sarsılmıştır. Bilgide mensubiyet temerküz etmiştir.

4. Göstergeler ve imajlar realiteyi iyice baskılar hale gelmiştir.

5. Her türden değer ve üretim ikinci dereceden¹¹ plastik ve seri üretim mahlulü haline gelmiş ya da sirk unsuruna dönüştürülmüştür.

Özellikle son maddenin iyi algılanması gerekmektedir. O da şudur: Uygarlıklar ve onların pratik tarihsel tecessümü olan imparatorluklar dikkatlice gözlemlendiğinde herhangi bir lokal değer ve unsur, merkezin tornasında derinlik kazanarak evrensel ve üstün bir kültür kimliği kazanmaktaydı. Bu süreç doğal olarak kompleksiz bir derinliğe ve birikime ihtiyaç duymaktaydı.

Merkez, lokalde karşılaştığı her yeni ürünü merkeze taşıyarak orada onu daha da nitelikli hale getirecek tezgâhlarda dokumayı başarıyordu. Böylece lokal olan üst bir kimlikte kendine yer buluyordu. Ayrıca zamanla oluşan sentezler sayesinde organik ve harmonik bütünlükler güçleniyordu. Modernitede ise bu süreç homojenleştirici ve emredici bir karakter kazandı. Bu da telafisi mümkün olmayan sancılar üretmekle birlikte belli bir paradigma etrafında birleştirici bir rol oynadı.

Fakat küreselleşmeyle birlikte her türden lokal değer plastik ve seri üretim karakteristiği kazanarak pek çok merkezlerce kolayca üretilen ve aynı biçimde kolayca tüketilen bir nitelik kazanmaya başlamıştır¹². Eğer süreçlerin me-

¹⁰ Ali Öztürk, 2011, *Kriz Sosyolojisi*, Doğukitabevi, İstanbul, s. 129.

¹¹ G. Stjepan Mestrovic, 1999, *Duyguötesi Toplum*, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınlar, İstanbul, s. 86.

¹² Ali Öztürk, 2011, "Postmodernite ve Geleneğin Meta-Metalaşması", *Sosyoloji Yıllığı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

todolojileri birbirine indirgenerek süreçlere müdahale etmek durumunda kalınır ise çok büyük enerjiler sarf edilmesine rağmen sonuç istendik yönde olmaktan uzak olacaktır.

Bu durumda küreselle yerel arasındaki etkileşim her yerde aynı olmayacaktır. Bu ilişki bir ülkenin gelişmişliği, tecrübeleri, birikimleri ve ürettiği çözümlerle paralel bir durumla ilgilidir. Yani küreselleşme şayet büyük bir etkileşim cereyanı içinde bir dönüşüm meydana getiriyor ise mevcut birikim ve çözüm yetkinliğinin önemi büyüktür.

Gerçekte Türkiye, küreselleşmenin sancılarını toplumsal dinamikler bakımından en kolay tolere edebilecek tarihi birikime sahip ender ülkelerden biridir. Şayet bazı sancılar varsa, bunlarda, bizatihi kendisinin rolü küreselleşmenin doğurduğu süreçten daha fazladır. Aslında küreselleşme sayesinde üretilen bu sorunları daha rasyonel kritize etme şansı bulduk. Yani küreselleşme sayesinde zaten bizim yaşamamamız gereken tecrübeleri daha kolay aşma imkânımız doğmuştur. Bu çerçevede geniş bir birikime sahip olan Türkiye'nin küreselleşme ve yerelleşme diyalektiği bağlamında 3 temel sorunla karşı karşıya olduğu gözlenmektedir.

Küreselleşme süreciyle yerelleşmenin doğurduğu çatışmayı besleyen temel 3 faktör özellikle öne çıkmaktadır. Bunları; simgesel, sembolik dil faktörü, sosyo-psikolojik blokaj faktörü ve teknik sorunlar faktörü olarak tasnif edebiliriz.¹³

a. Simgesel ve sembolik dil faktörü:

Küreselleşmede çatışmayı doğuran en önemli faktör; gettolar, cemaatler, siyasi yapılar, legal ve illegal örgütler ile üst-yapı siyasi oluşumların hepsinin simgesel bir dil üzerinden konumlanması sorunudur. Sanal bir dil üzerinden yer tutan bu yaklaşım biçimi küreselleşme dönemi travmalarının en çok beslendiği alanlardan birisidir. Çünkü hiçbir içeriği olmayan ve hiçbir pratiği ve pragması olmayan ancak çatışmayı kışkırtan bir nitelik barındırmaktadır. Bu da hiç gereği yokken ve gerçekte karşılığı ve anlamı yokken istenmeyen bir gerginliğin üretilmesine sebep vermektedir. Özellikle ortak semboller yerine sanal ve sosyal hayatta karşılığı olmayan veya ayırıştırıcı sembol ve simgelerin sorunu daha da derinleştirdiği gözlenmektedir. Ayrıca çatışmaya kaynaklık edecek operasyonel simgelerin manipülatif gücü fazladır ve bunların derhal tasfiye edilmesi gerekmektedir.

¹³ Ali Öztürk, 2008, *Küreselleşme ve Batman Kenti: Küreselleşme Tartışmaları Bağlamında Rafine Bir Modelleme Olarak Batman Kenti*, Uluslararası Batman ve Çevresi Tarihi ve Kültürü Sempozyumu, Batman.

b. Sosyo-psikolojik bloka lar faktörü:

Parçalanmışlığı biriktiren küreselleşme figürlerinin en önemli faktörlerinden biri de grup ve yapıların birbirine sosyo-psikolojik blokaj argümanları aracılığıyla iletişime ve etkileşime girmeleridir. En basit, sıradan olay ve sorunların bile arkasına sarkıtılmış ve biriktirilmiş sosyo-psikolojik refleksler sayesinde mevcut sorunlar büyütülmekte ve yenilerinin de doğmasına sebebiyet verilmektedir. Sorunları ve insanları homojenleştirici sosyo-psikolojik gelişmelerin yıpratıcılığı kadar, bir kesime sürekli şüphe ile yaklaşmak ve her an yargılanacak pozisyonda görmek en basit insani sorunlarda bile gündeme geliyorsa sosyal bütünlüğün korunması zordur. Ayrıca tek başına aidiyetlerin avantaj ve dezavantaj alameti kabul edilmesi hiç de doğru bir yaklaşım değildir. Bununla birlikte sırf aidiyetlerinden dolayı sürekli savunma konumunda bırakılmışlıklar söz konusu soruna işaret edilen nesnenin gereğinden fazla değer kazanmasına yardımcı olur. Buna karşılık sahiplenilmemesi gereken gelişmelere daha sağduyulu ve kararlı tepkilerin gelişmesine bir manipülasyon ve abartı katmaksızın yardımcı olunmaması sorunları derinleştirmektedir. Ya hep ya hiç yaklaşımına dayalı iletişim ve etkileşim sıradan bir sorunu kendi mecrasından çıkartmaktadır. Bununla birlikte merkez ve çevrenin figürleri arasında insani zemine dayalı iletişimin cılız olması sorunları derinleştirirken yakınlık ve samimiyetin aşılması sanılan birçok sorunu azalttığı gözlenmektedir.

c. Teknik sorunlar faktörü:

Hiçbir sosyo-ekonomik dinamiğin teknik çözümlü birtakım gelişmelere ihtiyaç duyduğu yadsınamaz. Bu durumda yeni gelişmelerin ihtiyaç duyduğu teknik ve maddi gelişmeleri kendi doğal seyrinde değerlendirmek bir zaruret kesbetmektedir. Küreselleşme kendi yerel ihtiyaçlarına cevap bulmamış tüm yapıların dinamikleri için sınırsız ve yönlendirici araçları kurabilecek güçlü dinamiklere sahiptir. Bu yüzden çeşitli nedenlerle üretilmek istenmeyen araçlar zaten küresel pazarda yeterince yer bulmaktadır. Araçlar engellenmediği gibi gerginlik de sürmektedir. Ayrıca sosyal hayatın tarihsel kökleri olan ve ortak değerleri içeren mahiyet ve araçların kullanımlarının yok edilmemesi aksine çoğaltılması gerekmektedir.

İndirgemeci Simgesel Çatışmacılık

İmajoloji' de ayrıntısıyla belirtilmişti; çatışmasının sebepleri çoktur. Ancak hedefi bire düşürmek insanın en büyük yanılısamalarından biridir.¹⁴ Hedef azalır

¹⁴ Ali Öztürk, *İmajoloji*, s. 106.

ancak sorunlar artar: Sembolik değere dönüştürerek hayatı kolay kılma çabası insan için geniş bir alanı teşmil eder. Hayatta üzerimize saldıran birçok argümanla baş etmek yerine baş edebileceğimiz bir argümanı kendimiz için psikolojik bir kavga simgesi olarak belirleyebiliriz ve böylece çoğul sorunlarımızı ve mutluluklarımızı o tekil sembolle çatışarak ya da kutsayarak üretebiliriz. Ben bu psikolojik sapmaya, “indirgemeci simgesel patoloji” adını veriyorum.

Aynı şey tersi için de geçerlidir. Bir sorunu çözmek için uzak hedeflerde karmaşayı aramak bir başka yanılısamadır. Ancak belki de en acısı simgesel tanımlar hiç farkında olmadan bizi büyük bir haksızlığa iter. Bu her şeyden evvel ahlaki bir sorundur. Bir de ahlak merkezli davrandıklarına inanlar vardır. Onların yanında birilerine haksızlık yapıldığında bile bu yaklaşımı kendi değer süzgecinden geçirmeden böyle bir cürüme ortak oldukları gözlenmektedir. Kimi zaman kendisi dışındakilerine kendi yargılarıyla değil de kendilerine yöneltildiğinde karşı çıktıkları yargı biçimiyle savurganca saldırmaktadırlar. Bu ortaklık, bir cürüme güç katmaktadır. Daha sonra dolaylı da olsa bu yaklaşımların kendilerine fatura olarak döndüğü vakidir. Çünkü çoğu kez hedef aldığımız simgelerin bir şekilde gerçeklerine karşılık gelen ve her an birlikte yaşadığımız ve düşündüğümüzün aksine çok iyi göstergelere sahip durumlar olabilir. Bazı semboller ve algılar ekseninde mahkum edilen birçok unsur düşünüldüğünün aksine bir içerik ve pratikle mündemiç olabilir, bu durumda karşı çıktığımız şeye daha çok hizmet edebiliriz. Ayrıca negatif simgeleştirmeyi de gerekli gereksiz her yerde kullanmak söz konusu mücadele ettiğimiz durumun lehine bir gelişmedir. Çünkü gücü ve etkisini daha çok artırmış oluruz.

Sonuç

İmajoloji yaklaşımı bir yönüyle de bize kavramsal ve ampirik yöntemle dayalı epistemolojik kalkışmaya yardımcı olacak bir ek katmaktadır. O da olguların süreçleri ve ilişkilerinden doğan sistemin dışında toplumlar, gruplar ve bireyler için oluşmakta olan imgesel kodlamaların yaşamsallığını nasıl analiz etmemiz gerektiğine yöneliktir. Bu bağlamda da çatışma kavramının özellikle 21. yüzyılda bu imgesel mobilizasyondan fazlasıyla beslendiğine dair bir süreci irdeleme imkanı tanıyor. Bugünkü kavgaların elbette bilebildiğimiz olgusal kökenleri yadsınamaz ancak bu çatışmaların kendine özgü statik birtakım sistematik imgelere dönüşmüş canavarlardan güç aldığı da yadsınamaz.

Çatışmalar, kodlar üzerinden kurulan sosyo-eylemsel modlar halini almış durumda. Yani çatışmanın kodları sahte ama muhatapları gerçektir. Kısacası “tüm tavşanların kulakları uzundur”. Nitekim bugünkü çatışma formu tek başına birtakım ilişkilerin sonucu değil de kendine özgü imgesel bir işlev üret-

tiğine dair bir kaniya ilham vermektedir. Kuşkusuz bu süreci tetikleyen ve bu sürecin tetiklediği anlaşılabilir ilişkiler vardır. Ancak süreç derinlemesine incelendiğinde çatışma olgusu adeta bağımsız bir olgu olarak kendine özgü bir kısırdöngü yaratmaya başlamıştır. Yukarıdaki bu tespitten hareketle ifade edilebilir ki; bu çatışma konseptini sahte kodlarından haklı bir zemine taşıyabilirsek -şayet gerekiyorsa- belki de kısırdöngü kırılacaktır.

Çalışmayı metaforik ve kurgusal bir anlatıyla tamamlamak mümkündür: Bir büyük bilgeye sormuşlar; Tanrıya niçin inanıyorsunuz, diye. O da cevap vermiş: Taklitlerinden sakınmak için... Çünkü Tanrı özgürlüğü yaratmak için putlara yol vermiştir. Fakat insanlar özgürlükten kaçmak için putlara gönül vermiştir. Belki geriye temenni kalıyor: İmge güçlüdür ve putlar dünyayı kana do-yurmuşlardır. Elbette karanlık, ışık hızıyla geri çekilir.

Sözlükçe / Terim Önerileri:

Katolik Modernite: Klasik Modern Paradigma.

Protestan Modernite: Parçalanmış Modern Paradigma

Plastik Modernite: Klasik modern paradigmayı hazmetmek için spontane gelişmesine köklü müdahalede bulunmasına karşılık parçalanmış modern paradigmanın gelişmesiyle birlikte ikinci bir kez yabancılaşma yaşayan toplumlar. Geleneğini plastikleştirilen, sosyal kesitleriyle de çatışmacı olan ve üçüncü aşamada sosyal kesitleri arasında çatışmayı üreten yapılar.

Kü-Post Dünya: Küresel ve post-durumlar; Merkezi özneleri olan ancak mahalli teorileri olan paradoksal tarihi süreç. Gettoların meşruluklarını kendi mahalli özelliklerinden aldığı ancak hesabını global merkeze yazdırdığı garip süreç.

Karşıtlık Tepkimesi: Tüm tanım, eylem, varoluş vs. süreçlerinde kendi kısmi ve belirgin olmayan ontolojisini karşıdakine göre netleştirerek işlevselleştiren sosyal örgütlenme biçimi. Zorunlu sonuçsuz tanım alanı.

Kodlanmış Öfkeler: Tam anlamıyla gerçekte karşılığı olmayan simgesel şifreli öfkeler. Mevcut durumun bir çok dinamik sorunsalını gizleyen yanıltıcı hafızalama biçimi.

Pet Efsaneler: Gerçekte başka getto için ifade edildiğinde dalga geçilen ancak kendi gettosu söz konusu olduğunda tereddütsüz inanılan tutarsız fabrikasyon kötü-paradigmasal haberler.

Çıkar Sıtması: Açık bir takım çözüm yolları görüldüğünde bile kendisi menşei olmayan gelişmelere şiddetle ve tutarsızca karşı çıkma hali.

Self-blokaj: Her hangi bir gelişmenin ötekine olan nefretten ötürü kendisini getireceği faydadan feragat etme hali.

İndirgemeci-ihdiras: Projesiz ve ahlaki bir gerekçeye dayanmadan nefrete dayalı imkan talebi. Sadece ötekini dövebilme imkanına sahip olma arzusu

Makro-sabotaj: Şişirilmiş indirgemeci sembollerin sıradan masum pratiği boğması.

Nostaljik-patolojiler: Değer merkezli üretim yerine değerlere atfen konumlanarak olgun tecrübeleri uygulama dışı bırakmak.

Kulüp-batakhaneleri: Değer ve deneyimlerin kulüp tasarrufunda itici hale getirerek kulüp dışı ve kulüp içi mücadele aracı haline dönüştürmek.

Sinerjik-salvolar: Bilimsel çalışmalar adı altında sine-vizyonlaştırılmış sıradanlık.

Hap-düzenekler: Spekülasyon, irfan, derinlik, hikmet gibi unsurların hiyerarşik komedi yargılarının köpüğünde yer bulamaması.

Köpük-bilinç: Kodları tanıdık olan bilgiyi makbul kabul etmek, an'a özgü sanal-sağduyuyu yaşamsallaştırmak.

Patolojik Gettoculuk; Genel ahlaki olgunluğumuzun cemaat ve kabile ilişkilerinde dönüşmemesi; gettolarımızda çoğunlukla iyi insanlar olmasına rağmen bizi yönlendirenlerin ihtiraslı, kalitesiz, bencil ve manipülatif olmaları ve bizlerin de gettomuzun ancak böyle korunacağına olan inancımız. Buna bağlı olarak da kendimiz için bir şey istemektense karşıdakini engellemeyi daha önemli görme eğilimi.

Öfke hafızalama eğitimi: Tüm resmi kurumlarımız farkında olarak ya da olmayarak sistemi korumak için gerçek figürleri olduğundan fazla abartarak tehlike unsuru belirlediler ve eğitimin işlevini böyle yazdılar. Bu gerçek figürler çok olunca taraftarları da aynı şekilde koparak irrasyonel öfkeler biriktirdi. Çünkü çoğu suçlamalar gerçekçi değildi. Resmi kurumlarımız hiç özür dilemediler. İnsanileşmeyi bir zaaf olarak gördüler. Garip bir biçimde bu saçmalıkların kısmi ve marjinal sosyolojik bir tabanının olması, bu da resmi kurumların ne kadar hesap hatası yaptığına da delalet etmektedir. Gizlenmiş öfkeler patolojik bir biçimde açığa çıkınca ne geçmişle hesaplaşılabilirdi ne de öfkeli haklı görülebilirdi. Öfkeler haksız bir formda ortaya çıkınca bu sefer geçmişin saçmalıkları da görelilik kazandı. Buna bağlı olarak da kimse hakkın tecelli etmesini istemiyor, herkes kan davası peşinde, bunu da bir şekilde herkes gizli-açık yapıyor.

Simgesel ve mitolojik konumlanmışlık: Bir şekilde ahlaki olan değil simgesel olan daha önemli oluyor. Aynı mahiyetler farklı semboller adı altında çatışıyor bu yüzden de olumlu sonuç alınmıyor.

Patolojik modernleşme/sekülerleşme: Moderniteden, özgürlükten anlaşılan şey bütün bir siyasal yapının insan id'ine hizmet etmesi. Üniversite gençliği sadece negatif sembollerle muhalefete çekilerek, derinlikten yoksun karşı çıkışlarla zemini buluyor. Bu da onları farkında olmadan tetikçi yapıyor. Yani bilimle ilimle değil ergenlik kompleksiyle siyasal yorumluyorlar. İşin tuhaf tarafı yönlendirenleri de öyle.

Yatay muhalefet ve dikey siyasallaşma: Modernitenin en büyük saçmalığı sıradan, kendi halinde bir olayı mutlaka dışlaştırma ve mümkünse kamusal bir karakter kazandırma ihtirasi yaratmaktır. Bu da gereksiz ve sonuçsuz bir çatışma alanı üretmektedir. Yani devlet dikey bir mekanizma oldu. Gereksiz bir biçimde her şeye karışır oldu. Buna karşılık muhalefetin alternatiflerle değil mevkilerle sorunlarını çözeceğine inanması. Bütün bunlara rağmen alternatif yapıların, sığ, manipülatif ve sınırlayıcı olmaları sosyal hareketlerin bir çözümsüzlük süreci yarattıklarını ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Öztürk, Ali, 2008, *İmajoloji: Yeni Bir Disiplin Denemesi*, Edim Yayınları, İstanbul.
- Öztürk, Ali, 2011, *Kriz Sosyolojisi*, Doğu Kitabevi, İstanbul.
- Öztürk, Ali, 2011, "Kaos ve Manipülasyon", *Sosyologca*, Sayı: 2, İstanbul.
- Öztürk, Ali, 2008, "Küreselleşme ve Batman Kenti: Küreselleşme Tartışmaları Bağlamında Rafine Bir Modelleme Olarak Batman Kenti", *Uluslararası Batman ve Çevresi Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, Batman.
- Öztürk, Ali, 2011, "Postmodernite ve Geleneğin Meta-Metalaşması", *Sosyoloji Yıllığı 21*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Baudrillard, Jean, 2000, "Bin Yılın Sonu ya da Geri Sayım", *Doğu Batı*, Yıl: 3, Sayı: 10, Ankara.
- Heidegger, Martin, 1998, *Teknik ve Dönüş*, Çev. Necati Aça, Bilim Sanat Yayınları, İstanbul.
- Burnett, Ron, *İmgeler Nasıl Düşünür*, Çev. Güçsal Pusar, Metis Yayınları, İstanbul.
- Robins, Kevin, 1999, *İmaj: Görmenin Kültür ve Politikası*, Çev. Nurçay Türkoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Mestrovic, Stjepan, G., 1999, *Duyguötesi Toplum*, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınlar, İstanbul.